<u>בבית המשפט העליון</u>

בג"ץ 466/05
בג"ץ 11745/04

בפני:	כבוד השופט א' רובינשטיין
העותרים:	1. אסתר דבורה רייז 2. יונתן רוט 3. אליקים שחף 4. רחל אדם 5. חביבה שפר 6. הצבי הישראלי
	נ ג ד
המשיבים:	1. המועצה הארצית לתכנון ובניה - הועדה לתכנון ובניה לנושאים תכנוניים עקרוניים 2. אדריכל דורון רוהטין - חוקר לפי סעף 107 א לחוק התכנון והבניה, התשכ"ח-1968 עתירה למתן צו על תנאי ובקשה למתן צו ביניים
בשם העותרים:	עו"ד ראובן יהושע
בשם המשיבה 1:	עו"ד ענר הלמן

<u>החלטה</u>

א. (1) העותרים מבקשים להאבק בתיקון לתכנית מתאר מחוזית 47/1 בהרי ירושלים, לשם שימור אתר "מצפה נפתוח", ולעניין זה ביקשו צו ביניים להימנע מכל פעולה של מתן תוקף ופרסום לתכנית עד להכרעה בעתירה.

(2) לאחר עיון בבקשה ובתגובת המשיבה, איני רואה מקום למתן צו בינים לעת הזאת. רושם אני, כי על פי הנמסר בתגובת המשיבה, השלב בו מצוי התכנון עודו רחוק מהגשמה על ידי בניה בשטח, הן בגלל התנגדויות צפויות לתכנית המפורטת 6885, והן מהעדר הפקדה של תכנית ל"עמק הארזים". אם ישתנה מצב זה בטרם תידון העתירה (ועמה העתירה המקבילה, שהדיון בשתיהן אוחד בהחלטת חברתי השופטת חיות) ב-13.7.05, שמורה זכותם של העותרים לשוב ולבקש צו ביניים, והמשיבה תגיב כאשר תגיב.

ב. (1) בשולי הדברים אוסיף, כי "העותר מספר 6", כנקוב בעתירה, הוא הצבי הישראלי, והעותרים מסבירים כי שלושים פרטים שלו מצויים באזור בו מדובר ועלולים להיפגע ולהיכחד. תהיתי אם יכול בעל חיים כשלעצמו - להבדיל מארגונים להגנת בעלי חיים - להיות עותר, או שמא הניחו העותרים את עתירתם בהקשר משפטי ספציפי זה על קרן הצבי. אמנם, לצבי מעמד משפטי מוגן כערך טבע מוגן (אכרזת גנים לאומיים ושמורות טבע (ערכי טבע מוגנים), התשל"א-1971, שם הוא קרוי הצבי הארצישראלי), וכחיית בר מוגנת שצידתה טעונה היתר מיוחד (תקנות להגנת חיית הבר) (כללים למתן היתר מיוחד לצידת צבי), תשמ"ו-1986; אך האם ניתן להקנות לו כשלעצמו מעמד כעותר? סבורני, שהתשובה אינה בחיוב.

אכן, בשאלה זו יש להבחין בין עצם הרעיון הראוי והנכבד של שמירה על בעלי חיים ואי פגיעה בהם, המעוגן בצורות שונות בחקיקה ובפסיקה הישראלית, לבין השאלה אם בעל החיים הוא צד ישיר לעתירה או להליך שיפוטי אחר, שהרי אין בידו - בין השאר - לייפות כוחו של מייצג או להפעיל שיקול דעת כדרך בני אנוש, או (ויימחל לי) לשלם הוצאות העלולות להיפסק אם תידחה העתירה, וכמובן איני מביע דעה בעניין לגופו.

(2) בחוק צער בעלי חיים (הגנה על בעלי חיים), התשנ"ד-1994, נקבעו הוראות באשר להגנה על בעלי חיים, ובין היתר (סעיף 7) נכללו בהן "נאמני בעלי חיים" שתפקידם לסייע בהתחקות אחר עבירות לפי חוק זה, ובסעיף 14 מוקמת קרן למען בעלי חיים לשם חינוך והסברה בתחום פריסתו של החוק. אין מדובר על "זכות עמידה" משפטית לבעלי החיים עצמם.

(3) בית משפט זה נדרש לא אחת להיבטים שונים של צער בעלי חיים: ראו רע"א 1684/96 עמותת "תנו לחיות לחיות" נ' מפעלי נופש חמת גדר, פ"ד נא(3) 832 (השופט - כתארו אז - חשין), וראו על כך י' וולפסון "מעמד בעלי החיים במוסר ובמשפט", משפט וממשל ה' (תש"ס) 551; כן ראו בג"ץ 9232/01 נח, ההתאחדות הישראלית של הארגונים להגנת בעלי חיים, פ"ד נז(6) 212, וגישות השופטים לעניין זה (דברי השופטים גרוניס, שטרסברג-כהן וריבלין).

הצד השווה בפסיקה זו, כבדין עצמו, הוא, שדרוגו של היחס לבעל החיים, במידה רבה ברוח מסורת ישראל שהביטוי צער בעלי חיים שאוב הימנה (ראו דברי השופטת שטרסברג-כהן בבג"ץ נח, עמ' 245-247; דברי השופט חשין בבג"ץ תנו לחיות לחיות, עמ' 858-859), ולדוגמה פריקת משאוי מעל בהמה בשבת, המותרת משום צער

בעלי חיים (רמב"ם, זמנים, שבת כ"א, ט'). כך גם על פי מגמות בעולם. אך לא הגענו בחוק או בפסיקה לרמה של השוואת בעלי החיים לאדם מבחינת זכויותיהם או מעמדם בדין, ולא בכדי הוגשו העתירות הנזכרות על ידי ארגונים ציבוריים שעניינם בבעלי חיים, ולא על ידי בעלי חיים עצמם. לכך טעמים טובים, ואל נשכח כי בני אדם ממשיכים לאכול מבשרם של בעלי חיים. השופטים (בדימוס) צבי א' טל ושלום ברנר, בספרם משפט הכלב, עמ' 13, מאזכרים בקשה שהוגשה על ידי כלב להסרת עיקול שהוטל עליו, שנדחתה בתיק הוצל"פ 9164/93 (עכו) (לא פורסם) (הרשם חוראני). אף אומרים הם, כי המבקש להוריש לכלב יוריש לאדם שיחוייב ברווחת הכלב (לפי סעיף 45 לחוק הירושה, תשכ"ה-1965, שם, 103-104). אם נרצה, זוכים בעלי החיים למעין אפוטרופסים, המהפכים בעניניהם ודורשים טובתם, אך הם עצמם אינם "צד" במובן המשפטי.

(4) אמנם, במשפט העברי יתכן מעמד לבעל חיים כצד למשפט. המשנה בסנהדרין (פרק א' משנה ד'), בדונה בבהמות ובחיות שהמיתו אדם, קובעת כי "שור הנסקל - בעשרים ושלושה", קרי שור שהמית אדם נידון בעשרים ושלושה דיינים, והוא הדין לזאב, לארי, לדוב, לנמר, לברדלס ולנחש, שהמיתו אדם - נדונים הם לסקילה על ידי בית דין של עשרים ושלושה (ראו בבלי, סנהדרין ט"ו, ע"א-ע"ב). וכדברי הרמב"ם (שופטים, סנהדרין ה', ב') "אין דנין דיני נפשות בפחות מעשרים ושלושה שהן סנהדרין קטנה, בין דיני נפשות של אדם, בין דיני נפשות של בהמה. לפיכך אין דנין שור הנסקל ... אלא בבית דין של עשרים ושלושה, אפילו ארי ודוב וברדלס שהן בני תרבות (כלומר שניתן לגדלם - א"ר) ויש להן בעלים, שהמיתו, מיתתן בעשרים ושלושה. אבל נחש שהמית, אחד הורג אותו".

(5) כך בהלכה - אך סבורני כי לא כך בדין הישראלי. לבעלי החיים מקום הראוי להם למניעת צערם, ורווחתם מושגת באמצעות בני אדם וארגונים המתמסרים לכך, ושערי העמידה פתוחים לעותרים ציבוריים. אין בעלי החיים, ככל הנראה, בעלי מעמד בדין כשלעצמם, וכך גם הצבי בענייננו, בניגוד לשאר העותרים בעתירה דנא, הרשאים - אם ירצו - להעלות טענות גם בנושא הצבי, בשמם שלהם כדורשי טובת הצבי.

(6) נוכח האמור, יודיעו באי כוח העותרים, בתוך שבוע ימים, אם נכונים הם למחוק את "העותר 6", תוך שמירת זכותם להידרש לנושאים הקשורים בצבאים שבאתר נשוא העתירה.

ג. כאמור - אין לעת הזאת צו ביניים, הכל בנתון לאמור בסעיף א' לעיל.

ניתנה היום, י"ד באדר א' תשס"ה (23.2.2005).

ש ו פ ט